

Creski muzej postavio novu izložbu - prvi objedinjeni prikaz sakralne kiparske baštine s ot

Creski drveni sveci dost kolekcija bogatih svjets

Na izložbi koja je prvi objedinjeni prikaz creske sakralne kiparske baštine predstavljeno je 27 skulptura svetaca iz razdoblja od 15. do 18. stoljeća. Šest skulptura je iz fundusa muzeja, a ostale su posuđene iz creske župne crkve i Samostana sv. Frane u Cresu, te župe Beli. Kipove se nije moglo jednostavno prenijeti u muzej jer su restauratorski i konzervatorski uvjeti koje je trebalo zadovoljiti bili vrlo zahtjevni

Napisao i snimio
Walter SALKOVIĆ

Creski muzej lani je postavio vrijednu i organizacijski zahtjevu izložbu liturgijskog ruha pod nazivom »Svile iz sakristije«, a tijekom prikupljanja izložaka djelatnici muzeja obišli su gotovo sve crkve na području Creskog dekanata koji obuhvaća župe od Belog na sjeveru do Stivana na središnjem dijelu otoka. Tom su prilikom naišli na razne skulpture koje su se, u crkvama, samostanima, župnim dvorovima i sakristijama, nalazile u neprimjerenim uvjetima, stoljećima izložene vremenskim utjecajima i nametnicima. Kustosica Franka Toljanić došla je na ideju da se te skulpture prikupe, obrade i izlože.

Silan trud

- Otprilike svake godine u ovo vrijeme obećam samoj

sebi da ću iduće godine organizirati jednostavniju izložbu i svaki put to obećanje prekršim. Lani su »Svile iz sakristije« bile dotad najkompliciranija izložba koju smo organizirali i kad mi je Franka Toljanić došla s idejom da bismo ove godine mogli raditi drvene skulpture, pomislila sam: Pa hajde, koliko komplicirano može biti? Ispostavilo se – jako komplicirano, ispričala je na otvorenju izložbe »Drveni sveci: polikromirana drvena

„Kad mi je Franka Toljanić došla s idejom da bismo ove godine mogli raditi drvene skulpture, pomislila sam: Pa hajde, koliko komplicirano može biti? Ispostavilo se – jako komplicirano

Jelena Dunato

Skulpture izrađivane od 15. do 18. stoljeća

skulptura Creskog dekanata«, ravnateljica Creskog muzeja Jelena Dunato, uz Franku Toljanić autorica izložbe. Na izložbi koja je prvi objedinjeni prikaz creske sakralne kiparske baštine predstavljeno je 27 skulptura svetaca iz razdoblja od 15. do 18. stoljeća. Šest skulptura je iz fundusa muzeja, a ostale su posuđene iz creske župne crkve i Samostana sv. Frane u Cresu, te župe Beli. No, prikupljene kipove nije se moglo jednostavno prenijeti s mjesta na kojima su se do tada nalazili u muzej jer su restauratorski i konzervatorski uvjeti koje je trebalo zadovoljiti bili vrlo zahtjevni.

- Ova izložba rezultat je truda našeg muzejskog tima i velikog broja stručnjaka koji su nam nesebično pružili pomoć. Drvene skulpture su, ispostavilo se, vrlo osjetljive. I usprkos tome što se, eto, stoljećima čuvaju na svakakvim mjestima, u trenutku kad ih poželite izložiti, problemi se

Sjedeći kipovi svetaca titulara crkve koji su prikazani u strogom stavu

**ZAHTJEVNA
IZLOŽBA**

polikromirana
drvena skulptura
Creskog dekanata

WALTER SALKOVIĆ

oka Cresa na kojoj je predstavljeno 27 skulptura svetaca iz razdoblja od 15. do 18. stoljeća

tojni skih muzeja

Dvije skulpture »nisu se dale« preseliti

Zanimljive priče vezane su uz dvije skulpture koje se »nisu dale« sa svojih lokacija.
 - Uspjeli smo gotovo u potpunosti ostvariti svoj naum. Ka-
 žem gotovo, jer se u muzeju nalazi 27 skulptura, a trebalo ih
 je biti 29. Piet' iz župne crkve odbila se preseliti. Četiri smo
 puta otvarali ormarić u kojem se nalazi: prvo, kad smo došli
 s restauratorima, nije bilo ključa pa ga nismo mogli otvori-
 ti. Onda su nam rekli da nam ne treba ključ, da samo treba
 malo jače potegnuti, ali nije išlo ni tako. Treći put, kad smo
 došli s fotografima, našao se ključ, ormarić se otvorio i Gos-
 pa se dala fotografirati. Kad smo četvrti put došli po nju da
 je odvedemo na izložbu, s restauratorima i s ključem, ključ
 se slomio u bravi, prepričava Jelena Dunato i u šali zaključu-
 je da je Gospa izašla iz ormarića samo za fotografiranje.
 Sv. Jakov iz Valuna je 29. skulptura koja se trebala nalazi-
 ti u Creskom muzeju, ali on nije, poput Gospe, odbio otići,
 već ga je nekad netko čvrstim ljepljivom zalijepio za kamenu
 konzolu u crkvi, što je opasno i štetno za skulpturu, ali su,
 vjerojatno, na taj način mještani željeli spriječiti da im netko
 ukrade omiljenog sveca.

samo gomilaju. Konzervator-
 ski uvjeti bili su, blago rečeno,
 komplicirani. Da bi se skul-
 pture uopće dovele u stanje
 za izlaganje, ogromnu i hitnu
 pomoć pružio nam je Hrvat-
 ski restauratorski zavod, čiji su
 djelatnici s nama radili na te-
 renu. Veliku pomoć dobili smo
 i od Instituta Ruder Bošković,
 gdje je dio skulptura bio na
 dezinfekciji gama-zračenjem,
 kao i od tvrtke Dezinsekcija,
 koja je obavila fumigaciju pre-
 ostalih skulptura, objašnjava
 ravnateljica Dunato.

Trud uložen u pripremu
 pohvalila je i ministrica kul-
 ture Nina Obuljen Koržinek
 koja je osobno otvorila izlož-
 bu te tom prilikom čestitala
 svima uključenima u njezinu
 realizaciju.

- Organiziranje ovakve
 izložbe zahtijeva posebnu
 metodičnost, stručnost i od-
 govornost, pa bih zato željela
 čestitati prvo na odabiru teme,
 da se u ovom prostoru creskoj
 javnosti i posjetiteljima grada
 Cresa prikaže to iznimno vri-
 jedno kulturno nasljeđe koje

se čuva u crkvama i samo-
 stanima. Neka od ovih djela
 možemo svakodnevno vidjeti
 jer su izložena u crkvama, ali
 često se ovakve skulpture ču-
 vaju u zatvorenim prostorima
 i neprimjerenim uvjetima.
 Ovo je prilika svima, i mu-
 zeju i Gradu, ali i vlasnicima
 umjetnina da promisle kako
 ih nakon ove izložbe na naj-
 bolji način očuvati, vjerujem
 do kraja restaurirati, a onda i
 prezentirati, rekla je ministri-
 ca, te izrazila nadu da će veli-
 ki broj, prije svega Cresana, a
 zatim i turista, obići izložbu
 na kojoj se mogu vidjeti izni-
 mno vrijedne skulpture koje
 bi mogle naći svoje mjesto u
 kolekcijama bogatih svjetskih
 muzeja koji prezentiraju sa-
 kralnu baštinu.

Detaljna obrada

U Creskom muzeju ipak
 nisu izložene sve umjetnine
 koje su pronađene u crkvama
 na otoku. Okosnicu izložbe
 čini šest sakralnih drvenih
 skulptura koje su se nalazi-
 le u fundusu muzeja, a to su

Bogorodica s djetetom
u uvijek privlači pažnju

ZAHTEJNA IZLOŽBA polikromirana drvena skulptura Creskog dekanata

dva para svetaca, sv. Kuzma i
 sv. Damjan te sv. Blaž i sv. Je-
 ronim, jedna Pietà u reljefu i
 sv. Juraj koji ubija zmaja. Dalj-
 nje istraživanje obuhvatilo je
 sve crkve s područja Creskog
 dekanata, a najvrijedniji pri-
 mjerci pronađeni su u creskoj
 župnoj crkvi i prostorima ve-
 zanim uz nju, te u Sakralnom
 muzeju franjevačkog samosta-
 na. Terenskim istraživanjem
 utvrđeno je da se vrijedne i
 zanimljive drvene skulpture
 nalaze i u Belom, Valunu, Lu-
 benicama i Martinšćici. Sve
 one nisu mogle biti izložene
 jer su neke previše oštećene
 ili bi njihovo preseljenje bi-
 lo previše riskantno, a neke
 su bile jednostavno preveli-
 ke, kao primjerice sv. Izidor
 iz nekadašnje župne crkve u
 staroj gradskoj jezgri.

Sve skulpture, i one koje ni-
 su mogle biti izložene u mu-
 zeju, detaljno su obrađene u
 katalogu koji je pripremila
 Franka Toljanić. Uz iscrpne

opise i fotografije skulptu-
 ra, katalog donosi i tekstove
 o umjetnosti u drvu, razvoju
 drvene skulpture od gotike
 do baroka, ali i povijesnim
 prilikama u Cresu od 15. do
 17. stoljeća.

- Veliki dio skulptura pre-
 zentiranih na ovoj izložbi bio
 je dio oltarnog retabla što zna-
 či da nisu stajale samostalno
 na oltaru nego su imale dr-
 venu konstrukciju, bogato
 ukrašenu, s više pripadajućih
 skulptura, a nerijetko i pozla-
 ćenu. Do današnjeg dana nije

ostao sačuvan ni jedan cjelo-
 vit retabl tako da o njihovom
 izgledu možemo samo naga-
 dati. Od 15. stoljeća na dalje
 gotovo je svaka crkva imala
 oltarne retable postavljene
 na glavnom, a veće crkve i
 na bočnim oltarima, tako da,
 unatoč relativno velikom bro-
 ju sačuvane skulpture, ovo je
 zapravo manji dio nekadašnje
 produkcije, objašnjava Tolja-
 nić, te dodaje da je za izradu
 polikromiranih skulptura ili
 retabla bilo potrebno više maj-
 stora, odnosno barem dvije ra-
 dionice - jedna koja se bavila
 rezbarjenjem drvenih dijelova
 i druga, slikarska radionica,
 koja je bojala skulpture.

Zaštitnici seljaka i stoke

Skulpture za crkve naruči-
 vali su svećenici i predstavi-
 ci crkvenih vlasti, ali i boga-
 ti plemići i laici udruženi u
 bratovštine koji su imali svo-
 je crkve i o njima se brinuli.
 Kako se Cres od 15. stoljeća
 naglo razvija i bogati, tako
 su naručitelji imali sve veću
 kupovnu moć te su si mogli
 priuštiti djela renomiranih
 venecijanskih umjetnika, a
 iz Venecije je potekao i jedini
 potpisani rad na izložbi, Bo-
 gorodica s djetetom rezbara
 i slikara Andree da Murana.
 Manje su brojna djela uveze-
 na sa sjevera, ali su zastupljena

jednim iznimnim primjerkom
 »lijepih Madona« internacio-
 nalne gotike - Bogorodicom
 s djetetom iz župnog stana u
 Cresu. Tu su i radovi lokalnih
 radionica, rustikalniji i manje
 elegantni od importiranih dje-
 la, ali važni kao dokazi lokal-
 ne pučke pobožnosti.

- Karakterističan način obli-
 kovanja su skulpture sjedećih
 kipova svetaca titulara crkve
 koji su prikazani u strogom
 stavu s desnom rukom podi-
 gnutom u blagoslovu. Ovako
 prikazani sveci česti su u Istri
 i na Kvarneru, a nalazili su se
 većim dijelom u ruralnim cr-
 kvama i uglavnom su to bili
 sveci kojima je puk bio privr-
 žen, kao što su sveci zaštitni-
 ci seljaka i stoke, pomoraca,
 zaštitnici od raznih bolesti
 i slično, kaže Franka Tolja-
 nić koja je istražila i obradi-
 la svako djelo predstavljeno
 na izložbi.

Svaki posjetitelj moći će
 zaključiti kako je sakralna ba-
 ština otoka Cresa iznimno
 bogata, ali velikim dijelom
 skrivena od očiju javnosti.
 Cilj izložbe je pružiti cjeloviti
 pregled drvene skulpture od
 15. do 18. stoljeća, dati presjek
 stilskih razdoblja od gotike
 preko renesanse do baroka na
 području Creskog dekanata, a
 zahvaljujući trudu male ekipe
 Creskog muzeja, u tome se u
 potpunosti uspjelo.

Iznimno zanimljiva izložba u Creskom muzeju

Nina Obuljen Koržinek